porcelianinio geltonai dekoruoto indo šukės. Šioje duobėje buvo ir storų molinių puodų, daug fajansinių dubenų, molinių žvakidžių, storų stiklinių butelių šukių, sveikų ir sudužusių koklių, plytgalių ir čerpių. Iš viso duobėje surinkta daugiau kaip 400 radinių.

Kurtuvėnų dvaras buvo įkurtas seniai gyvenamoje vietovėje. Į V nuo miestelio esančio dvaro Š pakraštyje yra X-XV a. piliakalnis, dabar - senosios kapinės. Šio piliakalnio gyvenviečių būta iš jo R pusės, nes dabartiniuose daržuose tarp medinio XVIII a. dvaro svirno ir piliakalnio žemės paviršiuje mėtosi lipdytų ir žiestų molinių puodų šukių. Nei piliakalnis, nei gyvenvietės, nei dvarvietė archeologų iki šiol nebuvo tyrinėti. Nedidelis centrinės dalies tyrinėtas plotas jau davė šiek tiek naujos medžiagos apie dvaro statybas, buitį. Tolesni jo tyrinėjimai būtų perspektyvūs nustatant šios vietovės apgyvendinimo eigą ir etapus.

Arūnas Strazdas

1995 m. Šilelio dvarvietės (Kauno r.) tyrinėjimai

Šilelio dvarvietė yra apie 1 km į V nuo Šilelio kaimo V pakraščio, beveik tiesiai prieš paskutines Kačerginės R pakraščio sodybas anapus Nemuno. Dvaras buvo įsikūręs ant Nemuno slėnyje esančios kopos. Ant šios kopos stovi ir Šilelio kaimas. Dvarvietę iš Š ir V supa žemos pievos. Potvynių metu kartais čia prateka Nemuno vandenys. Iš P dvarvietę riboja beveik nuseklėjusi senvagė.

Rašytinės žinios leidžia Šilelio dvarvietę sutapatinti su Panemunės palivarku, priklausiusiu Raudondvario dvarui ir plačiau minimu nuo XVII a. vidurio.

Pirmą kartą dvarvietę, kaip menamą Gotesverderio piliavietę, 1932 m. kasinėjo E.Volteris. Išliko trumpa žurnalistinė tyrinėjimų apybraiža (Dingusios pilies pėdsakai // Bangos, 1932, Nr.34. P.854-855). Apie šių kasinėjimų metodiką, darbų apimtį duomenų nėra. Vėliau 1976, 1985 ir 1990 m. dvarvietę mėgėjiškai kasinėjo V.Kėvalaitytė su Kauno moksleiviais.

Nepaisant visko, dvarvietė liko neįtraukta į archeologijos objektų apskaitą. Tai ir paskatino čia atlikti archeologinius tyrinėjimus.

Kasinėjimų metu iškastos 2 perkasos, ištirtas bendras 110 m^2 plotas. Pirmoji perkasa iškasta dvarvietės V dalyje. Ji buvo 10x10 m dydžio. P perkasos pakraštyje, 20-60 cm gylyje, atsidengė apie 7 m ilgio akmeninių pamatų fragmentas, mūrytas iš vidutinio dydžio lauko akmenų, surištų kalkių skiediniu ir plytgaliais. Pamatų fragmentą į dvi dalis dalijo 70 cm pločio ir 1,6-2,2 m ilgio niša, kurios paskirtis kol kas lieka neaiški. Pastatas, matyt, buvo su rūsiais, nes tarp pamatų atsidengė greičiausiai rūsio palangė, išmūryta šonais gulinčiomis 30x15x6,5 cm dydžio plytomis. Kadangi pamatų fragmentas atsidengė labai arti perkasos P sienelės, nebuvo galimybės rūsį išvalyti iki įžemio. Šis darbas paliktas kitam tyrinėjimų sezonui.

Pamatų išorinėje pusėje, apie 30 cm gylyje, aptiktas apie 5 cm storio juodos žemės, susimaišiusios su žvyru, sluoksnis. Tai buvusio kiemo sluoksnis. Jo paviršiuje rasti 1625 ar 1626 m. paslėpto lobio likučiai: 7 XVI-XVII a. pradžios monetos. Lobį, matyt, pastato konstrukcijose XVIII a. pradžioje rado griuvėsių ardytojai. Be to, kiemo sluoksnyje aptikta daug statybinės paskirties radinių: vinių, pleištų, kniedžių, sankabių, rasta pamesta moneta, daug švininių kulkų, keletas kamanų apkalų, langų, stiklinių taurelių ir butelių šukių, strėlės antgalis, pentino žvaigždutė, keletas geležinių sagčių ir batų pasagų, plokštinių ir dubeninių koklių fragmentų, puodų šukių, paprastų ir žalia glazūra dengtų čerpių gabalų. Medžiaga datuojama XVI a. pabaiga-XVIII a. pradžia. Iš rašytinių šaltinių žinoma, kad XVII a. viduryje šioje vietoje būta fachverkinio sandėlio. Greičiausiai perkasoje ir atsidengė šio pastato pamatas, tačiau radinių sudėtis rodytų, kad namo paskirtis pradžioje buvusi reprezentacinė. Tik vėliau jis paverstas sandėliu. Perkasoje rasta ir ankstesnės veiklos pėdsakų. Tai 6 titnago dirbiniai, rodantys, kad čia gyventa ir akmens amžiuje, neolito laikotarpyje. O apsilydžiusios žalvarinės apyrankės ir įvijos fragmentas bei atsitiktinai ant keliuko rasta pasaginė segė rodytų, kad čia ar netoliese būta degintinio XIII-XIV a. kapinyno.

Antroji perkasa iškasta dvarvietės Š dalyje, šlaite. Ji buvo 5x2 m dydžio. Perkasa pataikė į šalia gyvenamojo namo buvusį šiukšlyną. Pastatas galbūt

buvo mūrinis, nes žemė prisotinta plytų duženų. Šiukšlyno dugne rastas 1589 m. Rygos šilingas, įvairiuose šiukšlyno gyliuose rasta keletas švininių kulkų, diržų sagčių, daugybė puodų, dubenų ir keptuvių. Šiukšlyno medžiaga datuojama XVI a. pabaiga-XVII a. viduriu.

Tyrinėjimai parodė, kad dvarvietės teritorija yra labai didelė, joje stovėjo daug pastatų. Kasinėjimų metu atrastos dvi pastatų vietos. Pirmojoje stovėjo sandėlys, kurio pamatai ir dabar išlikę, antrojoje - gyvenamasis namas. Pastatai stovėjo nuo XVI a. pabaigos; sandėlys naudotas iki XVIII a. pradžios, o gyvenamasis namas - iki XVII a. vidurio. Šioje vietoje gyventa jau akmens amžiuje, o XIII-XIV a. čia arba kažkur šalia būta kapinyno. Kasinėjimų metu surinkta daug radinių, nušviečiančių XVI-XVII a. dvaro materialinę kultūrą.

Gintautas Zabiela

Zapijuvkos dvarvietė

1994 m. surasta Zapijuvkos dvarvietė (Molėtų r., Alantos seniūn.). Dvarvietė yra 550 m į PR nuo Karališkių piliakalnio, 400 m į P nuo Karališkių kaimo kapinių, 300 m į R nuo kelio Svobiškis-Vaišniūnai.

1935 m. spalio mėnesį Aponkiškių pradinės mokyklos mokytojas Fabijonas Jakučionis Lietuvos žemės vardyno anketoje nurodė, kad Zapijuvkos kaimo laukuose yra vieta, vadinama Gavėnaviete, anksčiau vadinta Pūstadvariu. Šio kaimo gyventojai dar prieš 30 metų, kasdami laukuose akmenis, Pūstadvario vietoje rado po akmeniu 7 porcelianines sveikas lėkštes, koklį. Atrodo, kažkur Gavėnavietėje apie 1975 m. ariant rasti du aprūdiję geležiniai kapliai ar kirveliai. Jie buvo atiduoti Alantos mokytojui Meldaikiui. Žinomi padavimai apie čia augusias lelijas, apie į ežerą įvažiavusį poną ir kt.

Gavėnavietės vietoje dabar yra melioruoto ariamo lauko nežymus iškilimas, esantis apie 70 m į Š nuo Topiliaus Raukštaus gyvenamojo namo. Žvalgymų metu žemės paviršiuje surasta plytgalių, glazūruotų koklių fragmentų, keramikos šukių, čerpių gabalų. Visi radiniai koncentruojasi